

koláž

občasník na podporu záujmov znevýhodnených skupín | jún 2008

Integrujeme či segregujeme?

čítaj viac... **vieme ako**

Názor vyjadruje Mgr. Nataša Slobodníková

Ako zvýšiť úroveň vzdelania u Rómov? čítaj viac... **anketa**

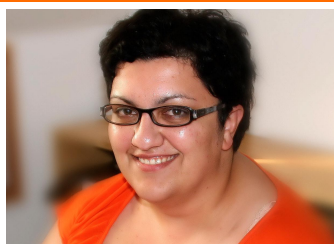
čítaj viac... **Ľudská lenivosť**

čo nejde do hlavy **Vladovi Rafaelovi**

udalosti čítaj viac... **kaleidoskop**

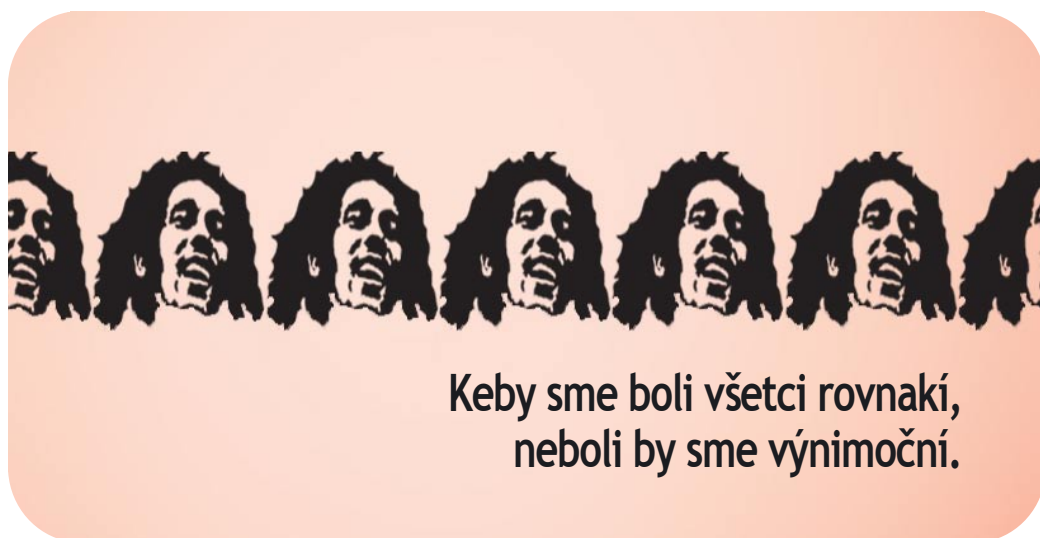
Trust for Civil Society
in Central & Eastern Europe
Washington D.C., USA

editorial

To, že vzdelanie je pre náš život dôležité, si väčšina z nás veľmi dobre uvedomuje. Nepochybne je veľmi dôležité i pre marginalizované skupiny, v tomto prípade pre Rómov. Dôvod na zamyslenie ako to funguje na Slovensku, prináša skôr forma vzdelávania, rešpektovanie kultúrnych či iných špecifických potrieb, alebo aj jeho kvalita. V tejto oblasti máme pomerne zvláštne postavenie. Na jednej strane vlastnime niekoľko prvenstiev, pokiaľ ide o inštitucionalizáciu vzdelávania Rómov. Prvá Katedra rómskej kultúry v Európe vznikla už začiatkom 90tych rokov, prvá stredná umelecká škola, prvé rómske divadlo, jedno z prvých internátnych gymnázií a pod. Na strane druhej každodenná realita základných škôl a nedostatočné integrovanie rómskych detí do zmiešaných tried. Chýbajú aj alternatívne programy pre prácu s rodičmi z marginalizovaných skupín, ktoré by im ozrejmili, prečo je nesmierne dôležité poslať deti do školy. A je toho ešte oveľa viac. V tomto čísle ponúkame aspoň krátky výber toho, nad čím sa nám oplatí zamyslieť sa.

Lýdia Gabčová
projektová koordinátorka
NOS-OSF

Keby sme boli všetci rovnakí,
neboli by sme výnimoční.

boli sme pri tom

Stretnutie za okrúhlym stolom

Nadácia otvorenej spoločnosti usporiadala dňa 23. apríla 2008 okrúhly stôl na tému „Definovanie možných foriem spolupráce“. Konal sa v priestoroch hotela Dixon v Banskej Bystrici. Na stretnutí bolo prítomných sedem neziskových organizácií zo sídlom v Banskobystrickom samosprávnom kraji (BB SK), ktoré sa už niekoľko rokov venujú riešeniu rómskej problematiky a zástupcovia štátnych inštitúcií (BB SK, MÚ, Úrad práce). Cieľom tohto stretnutia bolo zadefinovať možnosti spolupráce medzi štátnou správou, samosprávou a mimovládny sektorom. Zástupcovia občianskych združení prezentovali svoju expertnú činnosť a definovali problémy, s ktorými sa pri svojej práci stretávajú. V neposlednom rade vytyčili potrebu trvalejšej a udržateľnejšej podpory pre ich činnosť zo strany ostatných inštitúcií. Medzi základným návrhom na spoluprácu odznela požiadavka najmä voči Úradu BB SK, prizývať si expertov v rómskej problematike k tvorbe rôznych stratégií, analýz a konkrétnych programov. Následne dať možnosť prostredníctvom dostatočnej propagácie výziev zapojiť sa do implementovania pripravených projektov. Diskutovalo sa aj o intenzívnejšej výmene informácií a vytváraní efektívnych

partnerstiev, ktoré by boli schopné vytvoriť nové modely komplexných riešení vo vzťahu k marginalizovaným rómskym komunitám. Na stretnutí sa diskutovalo aj o pripravovanom projekte Cesta-Drom, v ktorom ide o sústavnú podporu vybraných komunitných centier zo strany BB SK. Karol Langstein, zo sociálneho oddelenia MÚ v Banskej Bystrici predstavil zámer zvýšiť spoluprácu s neziskovkami v meste a to prostredníctvom priameho zadávania služieb. Výhodami pilotného projektu sú účelnosť finančného nakladania, dostatočná pozornosť potrebám klientov a vyššia dostupnosť kvalitných služieb.

Mária Demeová
OZ Klub rómskych aktivistov

Ako zvýšiť úroveň vzdelania u Rómov?

anketa

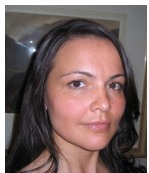
Elena Gallová
Centrum pre
výskum etnicity a
kultúry, Bratislava

Do školského systému bolo zavedených mnoho vládnych opatrení zameraných na zlepšenie vzdelávania rómskych detí. Pozícia asistenta učiteľa, vyvinutie nových psychodiagnostických testov, zameraných proti neoprávnenému zaradovaniu detí do špeciálnych škôl, možnosť individuálnej integrácie a pod. Tieto opatrenia však pri implementácii neprinášajú až také pozitívne efekty, ako by bolo žiaduce. Vzdelávací systém by mal byť nastavený tak, aby bol pripravený vzdelávať všetky deti, či už ide o sociálne znevýhodnené, kultúrne odlišné alebo mimoriadne nadané.

Janette Máziniová
Iuventa, Bratislava

Neformálne vzdelávanie je v rámci Slovenska ešte stále zaznávanou formou vzdelávania. Z dlhodobej praxe je však evidentné, že dáva veľké pole možnosti získať určité kľúčové zručnosti a kompetencie, využiteľné v každodennom živote – osobnom, pracovnom aj spoločenskom. Takáto forma vzdelávania hrá kľúčovú úlohu pri práci práve so znevýhodnenými skupinami. Jedinečnosť neformálneho vzdelávania spočíva na využívaní zážitkových a participatívnych metód, ktoré dávajú priestor práve znevýhodneným skupinám, teda aj rómskej.

Oľga Baba
Vzdelávanie Rómov
kočovníkov v
Boltone, Anglicko

V Anglicku prináša úspech pozícia mediátora medzi deťmi a školou. Mnoho škôl nemá ani potuchy o tom, kto sú to vlastne Rómovia a preto je naša práca pre nich vítaná. Objasňujeme učiteľom niektoré špecifiká, riešime spoločne problémy. Na druhej strane je našou úlohou aj pracovať s rodičmi a neustále im vysvetľovať, ako dôležité je vzdelanie napriek ich strachu a nedôvere ku školám. S našou pomocou niektoré školy adaptovali pravidlá, ktoré rešpektujú špecifickú kultúru Rómov.

vieme ako

Integrujeme či segregujeme?

Tvrdá realita nám dáva argumenty pre podporu vzniku špecializovaných inštitúcií. Nezmenia a nevyriešia ťažkú situáciu hneď, ale minimálne ukazujú trendy a smery k zmene tejto situácie. Tieto školy sú potrebné v rámci vyrovnávacích opatrení a netvrdíme, že ich musia navštevovať výsostne len Rómovia. Sú určené pre všetkých, ktorí sú marginalizovaní a sociálne hendikepovaní. Gándhiho gymnázium so sídlom v Peczi v Maďarsku má pätnásť ročnú tradíciu a je vo svojej podstate veľmi úspešné. Dosiahli približne rovnakú návštevnosť zo strany rómskych a nerómskych študentov. Na Slovensku je živým príkladom Stredná umelecká škola v Košiciach. Školu v tomto prípade navštevuje 60% rómskych a 40% nerómskych študentov. Dôkaz hmatateľného multikultúrneho rozmeru a zámeru. Je nevyhnutné, aby štát vytváral podmienky a zároveň zabezpečoval istý stupeň garancie pre vznik takýchto škôl. Naše školstvo nemá nastavený systém tak, aby reflektovalo potreby a špecifiká rómskej národnostnej menšiny, či inej znevýhodnenej skupiny. Samozrejme, je otázna miera efektívnosti vynaložených finančných prostriedkov napríklad z predstupových fondov Európskej Únie – PHARE. Výstupy z realizovaných projektov neboli vždy adekvátne a najmä v súčasnosti je situácia v oblasti vzdelávania znevýhodnených skupín horšia ako pred rokom 1989. Musíme hľadať nové riešenia a používať overené alternatívy. Príklady zo zahraničia nám dokazujú, že ak existuje vôľa pre ich dlhodobú podporu a udržateľnosť, tak potom majú aj pozitívne výsledky a to v podobe zvýšenej vzdelanostnej úrovne u mládeže z málopodnetného prostredia. Nakoniec tí, ktorí o tom rozhodujú, či širšia verejnosť by mali pochopiť, že každé vyrovnávacie opatrenie smeruje k zvýšenej integrácii do spoločnosti.

Mária Demeová

OZ Klub rómskych aktivistov

Foto: zdroj KARI BB

Špecializované inštitúcie, ako napríklad školy pre deti z málo podnetného prostredia bývajú verejnosťou často odsudzované a nepochopené. Panuje názor, že deti z takéhoto prostredia, ktoré majú predpoklady na štúdium by mali byť žiakmi normálnych škôl. Aká je však reálna opodstatnenosť a potreba ich vzniku nám priblíži dlhoročná rómska občianska aktivistka Mgr. Nataša Slobodníková. Podieľala sa na príprave a realizácii pilotného projektu, tzv. Gándhiho gymnázia, (internátnej školy) pre deti zo sociálne znevýhodneného prostredia, ktoré vzniklo v roku 2004. V súčasnosti sa táto škola zmieta v existenčných problémoch a v apríli tohto roku poslanci BB SK schválili rozhodnutie o jej vyradenie zo siete zo stredných škôl.

čítaj viac... **editorial**

Stretnutie za okrúhlym stolom

čítaj viac... **boli sme pri tom**

čítaj viac... **Ľudská lenivosť**

čo nejde do hlavy Vladovi Rafaelovi

Ako zvýšiť úroveň vzdelania u Rómov?

čítaj viac... **anketa**

udalosti čítaj viac... **kaleidoskop**

kaleidoskop

uzávierky

Separujte s Hugom!

OZ Tatry vyhlásilo grantový program s podtitulom „Neseparujte sa! Separujte s nami“, určený pre kolektívy zo SŠ, ZŠ a MŠ na Slovensku, pre formálne a neformálne skupiny vo veku od 4 do 19 rokov. Cieľom grantového programu je finančne podporiť realizáciu osvetovo – propagačných aktivít s vplyvom na verejnosť. Uzávierka je **31. júla 2008**. Viac informácií na: oztaty@slovanet.sk

Grantová schéma OPORA

Nadácia SPP podporí projekty, ktoré inovatívnym spôsobom pomôžu ľuďom v nepriaznivej sociálnej situácii. Do programu sa môžu zapojiť mimovládne i štátne organizácie poskytujúce sociálne služby sociálnej pomoci znevýhodneným skupinám (telesné, mentálne alebo zmyslovo znevýhodnení ľudia, opustené deti a mládež, týrané ženy, ľudia bez domova a iné. Uzávierka je **2. júla 2008**. Kontakt: monika@nadaciaspp.sk

Grantová schéma EEA

Výzva na predkladanie žiadostí o poskytnutie nenávratného finančného príspevku na individuálny projekt pre žiadateľov zo sektora verejnej správy a mimovládnych organizácií z Nórskeho finančného mechanizmu. Oblasť podpory: ochrana životného prostredia, podpora trvalo udržateľného rozvoja, zachovanie ľudských zdrojov, zdravie a starostlivosť o deti, výskum. Uzávierka predkladania žiadostí je **7. júla 2008**. Viac informácií na: www.eegrants.sk

Tréning v Budapešti

Zameraný na pracovníkov s rómskou mládežou, sa bude konať v dňoch **15.-22. septembra 2008**, s cieľom poskytnúť priestor na výmenu skúseností, zvýšenie informovanosti o mládežníckych politikách v rámci EÚ, špeciálne informovať o programe Mládež v akcii. Uzávierka prihlášok je **20. júla 2008**. Pracovným jazykom bude angličtina. Viac informácií na: rob_marinov@yahoo.com

Nemaj trému z extrémů.

Nadácia otvorenej spoločnosti s relevantnými partnermi pripravili projekt Nemaj trému z extrémů – informáciami proti extrémizmu. Cieľom je prispieť k riešeniu celospoločenského problému, nárastu prejavov extrémizmu predovšetkým u mládeže. Aktivity projektu sú primárne určené na vzdelávanie učiteľov stredných škôl a posledných ročníkov základných škôl, sekundárne majú vplyv na mládež. V rámci projektu sme pripravili manuál, ktorý definuje pojmy extrémizmu, extrémistické skupiny, objasňuje nebezpečenstvo extrémizmu, venuje sa právnej úprave boja proti extrémizmu a úlohe štátu a Policajného zboru v prevencii. Obsahuje aj námety ako čeliť extrémizmu na školách, relevantnú literatúru, filmografiu a web stránky. Jej súčasťou je aj DVD s dokumentom Nie extrémizmu, fotografiami, videoklipmi, pracovné listy a pod. Tieto materiály majú slúžiť na využitie participatívneho vyučovania učiteľmi, ktorí sa buď s problémami prejavov extrémizmu priamo stretávajú u svojich žiakov alebo sa jednoducho o túto tému zaujímajú. Viac informácií nájdete na www.osf.sk.

Viktória Mlynárčiková
manažérka právneho programu NOS-OSF

čo mi nejde do hlavy

Ľudská lenivosť

Ľudská múdrosť a samozrejme hlúposť ako jej opozitum, sa len v posledných rokoch stali predmetom seriózneho výskumu v humanitných vedách. Naproti tomu dlhodobo hľadáme odpovede na otázku, či múdrosť človeka nespočíva v tom, že sa dokáže učiť z chýb iných. Alebo naopak, že sa dokáže konečne poučiť aj z vlastných chýb. Mnohí sme prepadli sebaklamu akademickej inteligencie, ktorá vraj určuje hodnotu a jedinečnosť človeka. Hoci práve ona v dejinách ľudstva neraz zlyhala. Podľa historikov tomu bolo iba včera! Iní zas hovoria, že vek rozumu ponechal dávno človek kdesi za sebou a so schopnosťou robiť omyly sa ešte stále nevyrovnal. Chýba nám úcta ku kritickému mysleniu. Nie sme ochotní oceniť tvorivosť iných a spolupráca s ostatnými sa pre nás stala individuálnym behom na dlhé trate, kdesi vo vlnách valiaceho sa davu. Možno sme len kdesi ustali za cenu strát vlastných cieľov, motivácie, vízií a napokon aj zmyslu vlastného konania. Udychčaní a zmätení hľadáme medziludské istoty v miestnych Spolkoch lenivých duší. Veď práve tam sa strácajú posledné zvyšky obáv z toho, či tou našou „nutnou terapiou“ nemajú byť predsa len bolestivé dôsledky

Vzdelávanie cez umenie.

Od roku 1991 existovala elokovaná trieda pri Košickom konzervatóriu. Neskôr prerástla do jej súčasnej formy a bola zaradená do siete SUŠ s odborními: hudobno-dramatické umenie a hra na ľudových hudobných nástrojoch. Opodstatnenie tejto školy reflektuje spoločenské zmeny v SR po roku 1989, ktoré otvorili širšie možnosti pre zachovanie a rozvíjanie kultúry a identity Rómov. Ďalším dôležitým faktorom pre zakladateľov bolo zvyšovanie vzdelanostnej úrovne Rómov a vytvorenie možností uplatniť sa v spoločnosti a na trhu práce. Strednú umeleckú školu navštevujú rómski i nerómski študenti z celého Slovenska. V súčasnosti na škole študuje 324 študentov denného a diaľkového štúdia a pribudol nový študijný odbor – dizajn a tvarovanie dreva. SUŠ sa môže pochváliť niekoľkými úspechmi pri svojich vystúpeniach na domácej i medzinárodnej pôde.

Lýdia Gabčová
projektová koordinátorka NOS-OSF
Foto: zdroj RNL

vlastných (ne)činov, ktoré nás majú konečne naučiť opäť čeliť rozumným výzvam.

Vlado Rafael
projektový koordinátor NOS-OSF

čítaj viac... **editorial**

Stretnutie za okrúhlym stolom

čítaj viac... **boli sme pri tom**

Integrujeme či segregujeme?

čítaj viac... **vieme ako**

Názor vyjadruje Mgr. Nataša Slobodníková

Ako zvýšiť úroveň vzdelania u Rómov? **čítaj viac... anketa udalosti** čítaj viac... **kaleidoskop**

kaleidoskop

Dekáda inklúzie Rómov
V dňoch 24.-25. júna 2008 sa bude v Budapešti konať trinásť zasadnutie medzinárodnej komisie Dekády. Na programe je zhodnotenie činnosti Maďarskej vlády za predchádzajúci rok, oficiálne otvorenie prezidentstva Srbskej vlády a predstavenie jej programu. Prezentované budú výsledky z aktualizovaného monitoringu zameraného na plnenie akčných plánov v roku 2007 v každej členskej krajine. Zástupca Európskej komisie predstaví Európsku rómsku stratégiu, ktorú EK pripravuje v spolupráci s koalíciou medzinárodných organizácií. Informácie na: www.romadecade.org

KOMPAS

Iuventa pripravila slovenský preklad manuálu výchovy a vzdelávania mládeže k ľudským právam. Kompas vznikol vďaka Rade Európy a obsahuje pätnásť tém – občianstvo, diskriminácia a xenofóbia, vzdelanie, rovnosť mužov a žien, chudoba a iné. Praktická príručka je postavená na zážitkových aktivitách, odráža záujmy mladých ľudí v Európe a pomáha rozvíjať vedomosti, sociálne zručnosti a postoje. Viac informácií a objednávky na: kompas@iuventa.sk

Vyhodnotenie súťaže

NOS-OSF, dňa 17. apríla 2008 v Divadle Alexandra Duchnoviča v Prešove vyhlásila výsledky interaktívneho súťažného projektu „Keby sme boli všetci rovnakí, neboli by sme „výnimochní““. Víťazné tímy sa zúčastnili poznávacieho zájazdu do Osvienčimu a do Múzea rómskej kultúry v Brne. Súťažný projekt sa organizoval s cieľom zvýšiť porozumenie a citlivosť stredoškolskej mládeže k menšinám, etnicite a odlišným kultúram prostredníctvom inovatívnych metód neformálneho vzdelávania. Projekt bol súčasťou programu „Každý z nás je originál“, ktorého hlavným zámerom je podpora aktivistov venujúcich sa problematike presadzovania rovnoprávného prístupu k znevýhodneným skupinám, uplatňovaniu ľudských práv a rovnakých príležitostí týchto skupín.

Násilie na ženách - dostupnosť služieb pre obeť

Dňa 27. mája 2008 sa v Bratislave konal seminár Násilie na ženách: podmienky poskytovania služieb pre obeť, ktorý organizovala NOS-OSF a vznikol vďaka štedrej podpore Veľvyslanectva Nórskeho kráľovstva na Slovensku a partnerskej podpore Slovensko - českého ženského fondu. Z prezentovaných údajov o rozsahu výskytu násilia na ženách v párových vzťahoch na Slovensku a kapacitách, dostupnosti a podmienkach v zariadeniach schopných obetiam násilia poskytnúť pomoc v porovnaní s Nórskom vyplynulo, že problematika násilia páchaného na ženách na Slovensku nie je dostatočne riešená. Zariadenia na Slovensku, až na pár výnimiek, riešia súčasne rôzne sociálne problémy a ich klientmi nie sú len ženy zažívajúce násilie. Existujúce služby sú nedostatočné a chýba poskytovanie komplexnej pomoci, ktorá by zahŕňala sociálne, psychologické a právne poradenstvo, zabezpečenie bezpečného bývania a riešenie bytovej otázky žien s deťmi, na ktorých bolo páchané domáce násilie. Pred najvyššími predstaviteľmi Slovenskej republiky tak stojí úloha prevziať finančnú aj spoločenskú zodpovednosť a vytvoriť podmienky budovania služieb pre obeť násilia páchaného na ženách.

Lýdia Gabčová

projektová koordinátorka NOS-OSF

Inovatívny vzdelávací projekt

Pedagogická fakulta UMB v Banskej Bystrici v spolupráci s Akadémiou vzdelávania v Rimavskej Sobote realizuje projekt schválený iniciatívou EQUAL, zameraný na hľadanie efektívnych a inovatívnych riešení existujúcich problémov na trhu práce v regióne Gemer. Cieľovou skupinou projektu je rómska populácia žijúca v sociálne a ekonomicky znevýhodnených podmienkach. Hlavným zámerom je zlepšenie prístupu k vzdelaniu rómskej mládeže. Vznikli dva bakalárske programy s cieľom pripraviť kvalifikovaných asistentov učiteľov a sociálne - misijných pracovníkov s rómskou komunitou, ktorých úlohou bude pozitívne ovplyvňovať a motivovať ďalšie generácie rómskych detí. V týchto odboroch študuje sedemdesiat študentov. Projektové aktivity sú zamerané na prácu s majoritou, odbúravanie predsudkov a stereotypov voči Rómom. Prístupy k riešeniu situácie na trhu práce sa konfrontovali so štátnym provinčným úradom pre južné Fínsko a Regionálnou rozvojovou agentúrou MURA zo Slovinska. Jedným z výstupov je dokumentárny film o práci asistenta učiteľa, ktorého cieľom je priblížiť verejnosti a potenciálnym zamestnávateľom úlohu asistenta učiteľa, a jeho prínos pre vzdelávanie detí. Viac informácií na: www.romanyhelp.org

Mária Demeová

OZ Klub rómskych aktivistov, Hnúšťa

SÚŤAŽ CEZ INTERNET:

INOVATÍVNE PROJEKTY V BOJI PROTI DIKRIMINÁCII, RASIZMU, STEREOTYPOM A PREDSUDEKOM!

Cieľom výzvy je vytvoriť projekt počítačovej animácie, hry, dotazník, interaktívnu alebo multimediálnu aplikáciu, prostredníctvom ktorých sa čo najlepšie odovzdá odkaz širokej verejnosti. Nevyžaduje sa vypracovanie konkrétneho programu, len vytvorenie projektových podkladov. Vybrané projekty budú finančne podporené a po realizácii zverejnené na internete.

Ziadať môžu byť: jednotlivci - amatéri, alebo skupiny ľudí, ktorí sa profesijne nezaoberajú tvorbou počítačovej grafiky a softvéru, bez vekového obmedzenia. Projekt musí byť technicky spracovaný tak, aby sa dal v interaktívnej forme použiť cez internet pre široké spektrum užívateľov. Svojím obsahom musí podporovať základné ciele programu.

Uzávierka: 31. júl 2008

Vyhlasenie víťazného projektu: august 2008
Viac informácií na: <http://original.osf.sk>

zaujímavosti

Knižné novinky NOS-OSF

Multikultúrna výchova v škole, publikácia pre rozhodovanie a inšpiráciu ako vytvárať multikultúrne prostredie v triede a škole. Nadácia sa podieľala na jej tvorbe v spolupráci s kolektívom autorom, s odbornou garanciou prof. Ericha Mistríka.

Rómske osady na východnom Slovensku z hľadiska terénneho antropologického výskumu (1999-2005), príspevok do diskusie o vytváraní verejných politík v obciach s vysokým počtom Rómov. Zachytáva život v osadách a ich interakciu s majoritou, ako i dopady verejnej politiky na ich existenciu očami výskumníkov.

Rovnaký prístup Rómov ku kvalitnému vzdelávaniu - výstup z medzinárodného mapovacieho projektu EUMAP, ukončeného v roku 2007. Uvedenie tejto publikácie pre verejnosť bude spojené s diskusiou o výstupoch z projektu. Vydanie pripravované na koniec júna. Viac informácií o publikáciách a pripravovanej diskusii: barbora@osf.sk

Barbora Kahátová
projektová manažérka NOS-OSF

čítaj viac... **editorial**

Stretnutie za okrúhlym stolom

čítaj viac... **boli sme pri tom**

Integrujeme či segregujeme?

čítaj viac... **vieme ako**

Názor vyjadruje Mgr. Nataša Slobodníková

čítaj viac... **Ľudská lenivosť**

Ako zvýšiť úroveň vzdelania u Rómov?

čítaj viac... **anketa**

čo nejde do hlavy Vladovi Rafaelovi